

УДК 316.6
DOI:

Хазратова Нігора Вікторівна,

доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри теоретичної та практичної психології,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0002-1471-3234
monz_3@ukr.net

Гнатко Орислава-Каміла Миколівна,

студентка Львівського національного університету імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0001-6074-3656
orysiagnatko@gmail.com

Олійник Алла Вікторівна,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та практичної психології,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0002-2543-4281
oljnik_alla@ukr.net

ДЕПРИВАЦІЯ ПРИВАТНОСТІ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Метою нашого дослідження був аналіз переживання приватності в умовах карантину, зумовленого пандемією COVID-19. У ситуації карантинних обмежень відбулися зміни особистісного простору: приватний простір «стиснувся» (тривале перебування багатьох людей у просторово обмежених оселях), а публічний простір, навпаки, «розсунувся» (вимога тримати дистанцію 1,5-2,5 м в усіх громадських місцях). Це могло спричинити депривацію потреби у приватності в перших ситуаціях і, навпаки, задоволення цієї потреби – у других. Методологічно дослідження ґрунтується на наукових підходах до психології приватності (викладених у працях І. Альтмана, М. Горовця, С. Нартової-Бочавер). Контроль над своїм життєвим простором (переживання власності на нього) сприяє вираженості інтернального локусу контролю. Найчутливішими до порушень міжособових дистанцій удома виявилися нейротичні особистості: люди лабільні та реактивні схильні вибудовувати більші дистанції навіть у спілкуванні з близькими людьми. Жінки значно частіше, ніж чоловіки, зазнавали порушень приватності вдома, під час карантину, що узгоджується з даними про гендерні особливості фемінінних ролей. Суб'єктивний дискомфорт, порушення приватності і напруженість під час перебування вдома в період карантину більшою мірою відчували українці, ніж американці, що пов'язано зі значно більшим показником площі помешкань американських респондентів. Виявлено, що американські респонденти встановлюють значно менші дистанції в спілкуванні з близькими людьми і значно більші – з чужими (порівняно з українцями). Це можна пояснити наявною в американській культурі сакралізацією сім'ї, а також регламентованістю спілкування в громадських місцях, пов'язаною з властивою англословянським культурам повагою до приватності незнайомої людини. Обмеження дослідження полягають у незначній за обсягом вибірці респондентів. Результати дослідження можна використати: 1) для розроблення психологічних рекомендацій щодо впровадження просторових обмежень (наприклад, під час карантинних заходів); 2) для профілактики

конфліктів, спровокованих порушенням приватності. Перспективи дослідження полягають в урізноманітненні етнічного складу вибірок для проведення кроскультурного аналізу переживання приватності.

Ключові слова: потреба в приватності; власність на простір; карантинні обмеження; депривація приватності; суб'єктивна комфортність.

DEPRIVATION OF PRIVACY UNDER CONDITIONS OF QUARANTINE RESTRICTIONS

Nigora V. Khazratova,

Doctor of Sciences in Psychology, Docent,

Professor of Department of Psychology

National University «Lviv polytechnic»,

Lviv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-1471-3234

monz_3@ukr.net

Oryslava-Kamila M. Gnatko,

Student of Ivan Franko National University of Lviv

Lviv, Ukraine

of ORCID ID 0000-0001-6074-3656

orysiagnatko@gmail.com

Alla V. Oliinyk,

Ph.D. in Psychology, Docent,

Docent of Department of Psychology,

National University «Lviv polytechnic»,

Lviv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-

oljnik_alla@ukr.net

The aim of the study was to analyze the experience of privacy in quarantine caused by the COVID-19 pandemic. In the situation of quarantine restrictions, personal space has been changed: the private space has been «shrunk» (long stay of many people in spatially limited homes), and public space, on the contrary, has been «spread» (requirement to keep a distance of 1.5-2.5 m in all public places). This could lead to the deprivation of the need for privacy in the first situation, and vice versa, the satisfaction of this need – in the second one. Methodologically, the study is based on scientific approaches to the psychology of privacy (set out in the works of I. Altman, M. Horowitz, S. Nartova-Bochaver). Control over one's living space (experience of its ownership) contributes to the severity of the internal locus of control. Neurotic personalities were the most sensitive to interpersonal distance disorders at home: labile and reactive people tend to build longer distances even in communication with loved ones. Women were much more likely than men to experience privacy violations at home during quarantine, which is consistent with data on the gender characteristics of feminine roles. Subjective discomfort, invasion of privacy, and stress during quarantine stay at home were felt more by Ukrainians than by Americans, due to the much larger size of housing owned by American respondents. It was found that American respondents set much shorter distances in communication with close people, and much longer – with strangers (compared to Ukrainians). This can be explained by the sacralization of the family in American culture, as well as the regulation of communication in public places, associated with the inherent respect for the privacy of a stranger in English-speaking cultures. The limitation of the study is the small sample of respondents. The results of the study can be used in the development of 1) psychological recommendations for the introduction of spatial constraints (for example, during quarantine measures); 2) prevention of conflicts provoked by privacy violations. The prospects of future studies

are to diversify the ethnic composition of the samples for cross-cultural analysis of the privacy experience.

Keywords: need for privacy; ownership of space; quarantine restrictions; deprivation of privacy; subjective comfort.

Постановка проблеми. У ситуації карантинних обмежень, зумовлених пандемією коронавірусу, відбулися зміни особистісного простору: приватний простір «стиснувся» (тривале перебування багатьох людей у просторово обмежених оселях), а публічний простір, навпаки, «розсунувся» (що було спричинено вимогою тримати дистанцію 1,5-2,5 м в усіх громадських місцях). Усе це не могло не позначитися на суб'єктивній комфортності перебування особи як у власному помешканні, так і в громадських місцях, оскільки змінило не лише просторові звички людей, а й можливості задоволення їхньої потреби в приватності.

Карантинні заходи об'єктивно спричинили умови скупчення людей в помешканнях унаслідок вимоги залишатися вдома усім членам сімей одночасно і надовго незалежно від умов спільного проживання. Це призвело до істотної фрустрації та депривації потреби в приватності, зокрема в перенаселених помешканнях (що характерно для мегаполісів узагалі). Оскільки потреба в приватності являє собою своєрідну потребу у власності на певний простір («територіальний інстинкт»), то карантинні заходи викликали порушення приватності. Це само по собі становить загрозу для психологічного здоров'я людини і для нормальних, здорових стосунків. Не випадково ЗМІ повідомляли про зростання кількості конфліктів, розлучень, випадків сімейного насилля.

Разом з тим змінився і публічний простір. Щільні черги в магазинах, аптеках і банках поступилися чергам на вулиці – більш «розсунутим» і регламентованим. Це могло спричинити неоднозначну реакцію: від збільшення суб'єктивної комфортності перебування на вулиці до її зменшення внаслідок звички до перебування в споживацькому натовпі.

Саме тому наше дослідження присвячено змінам у переживанні приватності внаслідок змін в організації приватного і публічного простору, що істотно впливає на благополуччя особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виокремлення нерозв'язаних частин загальної проблеми. Потреба у приватності є своєрідним «продовженням» територіального інстинкту, притаманного тваринам, і водночас різновидом потреби у власності – власності на свій життєвий простір. Можливість розпоряджатися тим простором, на якому реалізується життя людини, структурувати його на власний розсуд і за необхідності переструктурувати, приховувати його від інших або, навпаки, відкривати є умовою задоволення потреби в приватності.

Поняття приватності (у тому значенні, як воно здебільшого застосовується в сучасній психології (Altman, & Wohlwill, 1978; Нартова-Бочавер, 2005) означає контроль особи за відкритістю-закритістю для чужих свого власного життя (території, організації часу і простору тощо), можливість усамітнення, можливість збільшувати або зменшувати на власний розсуд прозорість свого життя для інших.

На думку деяких дослідників, просторова організація життя і спілкування людини передбачає не тільки міжособові дистанції (інтимну, «дружню», офіційну і публічну), а й певну буферну зону навколо тіла людини, яка не має бути доступною для оточення. Тому кожна людина нібито перебуває в такій собі повітряній «бульбашці», створюючи звідусіль невидимий кордон, покликаний боронити її власний простір та її приватність (Horowitz, Duff, & Stratton, 1964; Нартова-Бочавер, 2005).

По суті, приватність означає можливість контролювати своє життя самостійно, тому що сам факт його відкритості для інших (публічності) спричиняє груповий тиск, підвищує нормативність поведінки, підпорядковує її зовнішнім вимогам. Час свого життя (можливість розпоряджатися ним, контролювати його) є, разом з фізичним тілом особи, природним об'єктом власності, бо саме вони надаються кожній людині при народженні і зникають (виходять з-під контролю) в момент її смерті. Тому переживання належності собі власного

життя (реального його авторства) тісно пов'язане з можливостями відкривати-закривати його для оточення за власним вибором. Характеристика ж відкритості-закритості життя особи для оточення (приватність) тісно пов'язана з контролем над фізичним простором, де реалізується життя особи.

Релізована потреба в приватності забезпечує не лише суб'єктивний комфорт, а й самовідновлення его-ресурсів особистості. Саме наодинці із собою, добровільно усамітнюючись, особистість переживає рекреацію власної автентичності. І навпаки, надмірне перебування в публічному просторі, на очах у багатьох (навіть байдужих до неї) людей, створює депривацію або фрустрацію потреби в приватності. Ця депривація переживається як нестерпність ситуації публічності (постійного перебування серед інших людей), як виражений суб'єктивний дискомфорт, зумовлює зростання напруженості, а разом з нею – агресії або аутоагресії.

Є думка, згідно з якою висока толерантність до порушень особистого простору загалом та інтимної зони зокрема притаманна малим дітям і виражає неготовність до сепарації від дорослого, домінування симбіотичних стосунків з матір'ю. У міру дорослішання від шести до дванадцяти років діти починають віддавати перевагу окремому місцю, окремій шафі для власних речей на протизагу місцю в спільному колі та спільній шафі, тобто потреба у власному просторі починає чітко виявлятися і виражати себе (Altman, & Wohlwill, 1978; Нартова-Бочавер, 2005). У дорослому віці депривація приватності переживається важче, ніж у дитячому (Хазратова, 2020).

Мета статті – аналіз переживання приватності в умовах карантинної організації приватного і публічного простору під час пандемії 2020–2021 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричне дослідження було проведено онлайн під час карантину восени 2020 р. – навесні 2021 р.

Група досліджуваних складалася із 40 осіб, з них 20 є громадянами і мешканцями США і 20 – України. Їхній віковий діапазон варіював від 21 до 90 років. До групи входило 26 жінок і 14 чоловіків – по 13 жінок і 7 чоловіків у кожній підгрупі.

Гетерогенність вибірки за ознаками статі, віку, культурної належності була зумовлена прагненням отримати достовірні, екологічно валідні дані, а також порівняти вияви ймовірної депривації приватності у представників української та американської культури.

Як методики і техніки дослідження були застосовані тест особистості «Велика П'ятірка» (Р. МакКрає, П. Коста), а також авторський опитувальник «Карантинний простір», присвячений з'ясуванню рівня суб'єктивної комфортності ситуацій порушення приватності вдома під час карантину; а також комфортності ситуацій дотримання-недотримання соціальної дистанції в громадських місцях.

Проаналізуємо спочатку рівень суб'єктивної комфортності перебування вдома під час карантину. Він діагностувався запитаннями про те, яка площа припадає вдома на одну людину (оцінка перенаселеності помешкання); оцінкою відчуття напруженості під час перебування вдома на карантині порівняно зі звичайним; оцінкою рівня суб'єктивної комфортності перебування вдома (під час карантину), а також прямим запитанням про частоту порушень приватності вдома у цей період.

Як виявилось, більшість американських діагностованих почувалися комфортно вдома під час карантину, хоча певна частина зазначала деякий дискомфорт. Натомість українські діагностовані частіше оцінювали перебування вдома як дискомфортне (рис. 1). Аналогічними були показники щодо порушень приватності вдома: українці частіше зазначали наявність таких порушень, ніж американці.

Як бачимо, щодо оцінки рівня напруженості під час перебування вдома на карантині обидві вибірки є однаковими: значна частина американських діагностованих і переважна більшість українських засвідчили, що ця напруженість була явно вищою, ніж зазвичай (рис. 2).

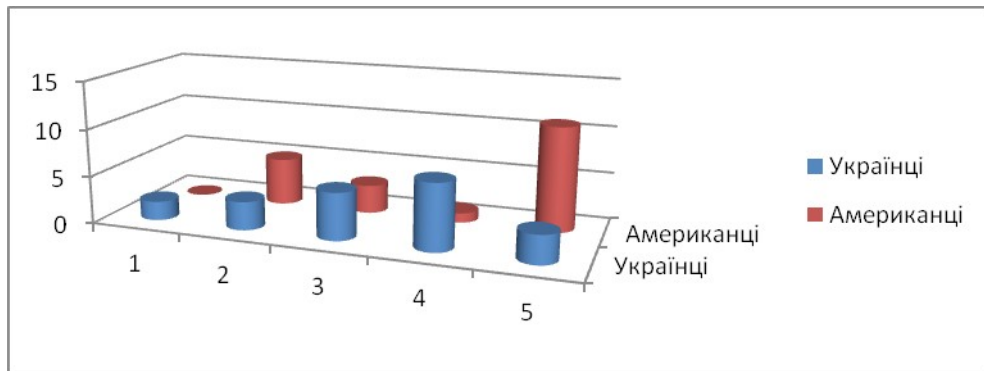

Рис. 1. Оцінка суб'єктивної комфортності перебування вдома під час карантину (від 1 – мінімальний рівень до 5 – максимальний)

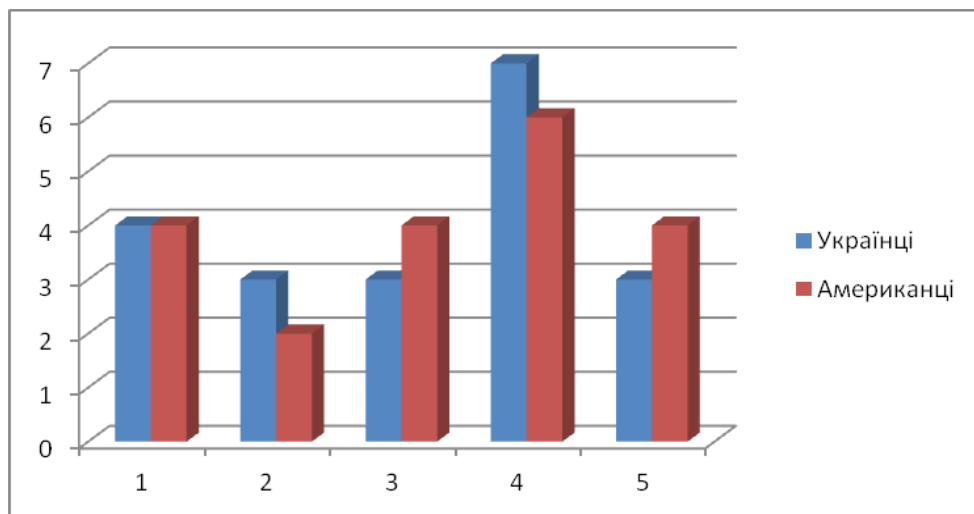

Рис. 2. Оцінка діагностованими рівня напруженості під час перебування вдома на карантині порівняно зі звичайним (від 1 – така, як зажди, до 5 – істотно вища)

Виглядає так, що дискомфорт, порушення приватності і напруженість під час перебування вдома в період карантину більшою мірою відчували українці, ніж американці. Це пояснюється, на нашу думку, тим, що, як виявляється, площа помешкань, у яких живуть українці і американці, істотно різняться; відповідно, різниться кількість квадратних метрів, що припадає на кожного мешканця оселі (рис. 3).

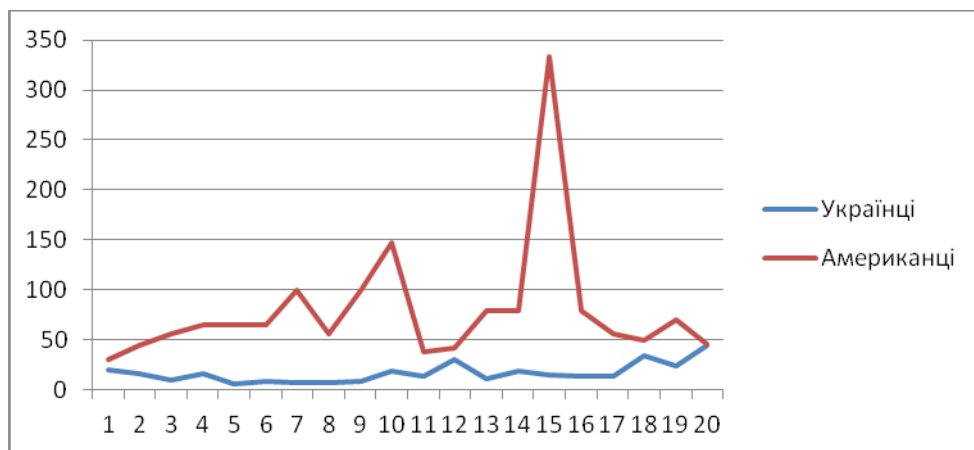

Рис. 3. Розмір площі помешкання, що припадає на кожного мешканця оселі (m²)

Отже, досліджувані американці живуть у значно більших помешканнях, ніж українська частина вибірки. Справді, сучасна американська культура передбачає проживання представників середнього класу в замських будинках, які можуть бути великими, зокрема 1000 м² і більше (у такому разі на одну особу може припадати понад 300 м²). Навіть незважаючи на значну дисперсію в оцінці американцями площі своїх помешкань, різниця між відповідями українців і американців на це запитання є великою. Це може означати, що значна площа сама по собі забезпечує стабільність переживання приватності, упевненість у належності собі значної частини простору; за таких умов карантинні вимоги перебування всіх членів сім'ї вдома не створюють жодної загрози приватності і рівень комфортності перебування вдома не змінюється в умовах пандемії.

Останнє твердження стало, власне, гіпотезою, перевірити яку нам допоміг кореляційний аналіз. Він виявив значущий зв'язок між рівнем суб'єктивної комфортності перебування вдома під час карантину і площею помешкання, що припадає на кожного мешканця, і, відповідно, від'ємний зв'язок з частотою порушень приватності та зі зростанням рівня напруженості під час перебування вдома на карантині. І навпаки, за умови частих порушень приватності і недостатньої площі помешкання рівень емоційної напруженості зростає, а суб'єктивна комфортність перебування вдома падає (табл. 1).

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки рівня суб'єктивної комфортності перебування вдома з іншими показниками

Рівень суб'єктивної комфортності	Інші показники	К
Перебування вдома під час карантину	Частота порушень приватності вдома під час карантину	-0,46
	Розмір площі, яка припадає на кожного мешканця оселі	0,45
	Розмір комфортної дистанції спілкування з близькими	-0,3
	Рівень напруженості під час перебування вдома на карантині порівняно зі звичайним	-0,35
Дистанції спілкування з близькими (величина)	Частота переживання напруженості в громадських місцях	0,38
	Рівень нейротизму	0,37
	Інтернальність локусу контролю	0,3

Додатковою інформацією є наявність прямого кореляційного зв'язку між комфортною дистанцією для спілкування з близькими та інтернальністю: що більше у людини власного особистого простору, то більше вона схильна брати на себе відповідальність за те, що відбувається в її житті. Отже, контроль над власним життєвим простором сприяє вираженості інтернального локусу контролю, тобто усвідомленню свого впливу на власне життя.

Аналогічний зв'язок виявлено також між величиною комфортної дистанції спілкування з близькими людьми і показником нейротизму особистості. Це означає, що люди лабільні та реактивні схильні вибудовувати більші дистанції навіть у спілкуванні з близькими людьми, отже, вони особливо чутливі до порушень приватності.

Розгляньмо відтак, як переживаються зміни в організації публічного простору, зумовлені вимогою дистанціювання. До опитувальника були включені додаткові питання щодо оцінювання власної частоти перебування в публічних місцях (щоб відселектувати тих, хто рідко буває в них, тому не може адекватно оцінити свої переживання в цій ситуації), а також оцінювання значення соціальної дистанції як ефективного захисного заходу від

можливого зараження коронавірусом (підтримка вимоги дистанціювання). За індикатори бралися, зокрема, легкість адаптації до вимоги тримати дистанцію, а також переживання напруженості в громадських місцях та ін.

Як видно з рис. 4 і 5, в обох вибірках є значною кількістю тих діагностованих, хто відчуває помірний рівень напруженості в публічних місцях. На відкрите запитання, чим зумовлена напруженість, 25 % відповіли, що поділяють спільну напруженість і тривогу; 25 % – що вона зумовлена наближенням до них упритул людей, які можуть бути носіями інфекції (страхом зараження).

Рис. 4. Рівень напруженості, що переживається в місцях громадського користування (українська вибірка): від 1 – мінімальний до 5 – максимальний

Рис. 5. Рівень напруженості, що переживається в місцях громадського користування (американська вибірка): від 1 – мінімальний до 5 – максимальний

У контексті досліджуваної проблеми інтерес становить також самооцінка адаптації до нових соціальних дистанцій у місцях громадського користування (рис. 6). Вочевидь, значна частина американців говорить про значну, хоча й не максимальну легкість адаптації до збільшеної соціальної дистанції. Водночас частка українців, яким було легко адаптуватися до нової організації простору спілкування, менша. Серед них є діагностовані, яким було важко адаптуватися до неї. Це можна пояснити звичками просторової організації спілкування, характерних для нашої і не характерних для американської культури. Так, переповнений міський транспорт і щільні черги, де регулярно грубо порушується інтимна дистанція особистості, є звичною умовою життя українців, тому збільшення дистанції сприймається важче. Натомість американська культура передбачає пересування в окремих автомобілях, що дає змогу зберігати приватність особи навіть в умовах щільного трафіку і заторів. Цей результат доповнюється тим фактом, що переважна більшість українських респондентів як засіб захисту від можливої інфекції вище оцінювала маску, а не соціальну дистанцію.

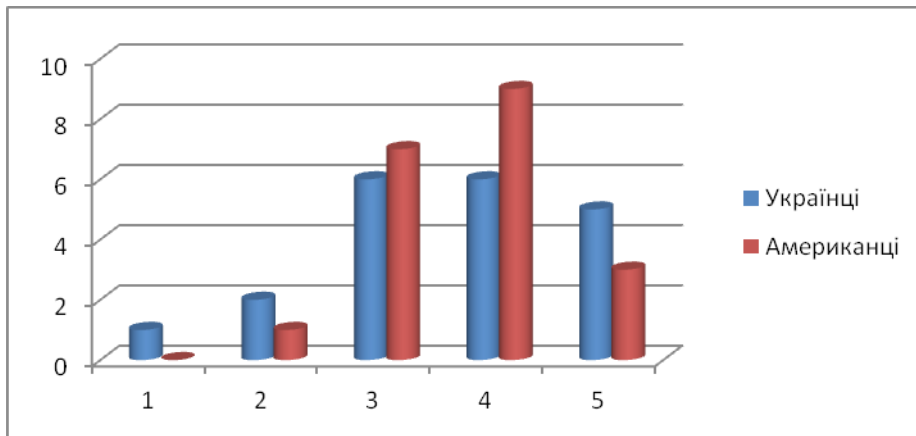

Рис. 6. Самооцінка діагностованими власної адаптованості до збільшеної соціальної дистанції (від 1 – «важко адаптуватися» до 5 – «елементарно»)

Заслуговують на увагу також результати кореляційного аналізу суб’єктивної комфортності ситуації, коли незнайомиць у публічному просторі порушує дистанцію, наближаючись упритул (табл. 2). Що вища суб’єктивна комфортність (прийнятність) вимушеного перебування впритул з незнайомцем, то нижчий рівень напруженості під час перебування вдома на карантині (порівняно зі звичайним). І навпаки, у тих респондентів, хто важко переживав перебування вдома на карантині, дискомфорт ситуації вимушеного перебування впритул із чужою людиною є високим. Це означає, що схильність вибудовувати значні дистанції в спілкуванні (як з близькими, так і з незнайомими людьми) поєднується з неприйнятністю ситуацій перебування впритул до чужої людини.

Відповідно, від’ємний коефіцієнт кореляції прийнятності порушення дистанції з рівнем нейротизму означає, що для лабільних та емоційно вразливих людей вторгнення в «інтимну» зону спілкування є вкрай дискомфортним. Тим же, хто легко приймає наближеність упритул чужих людей без явного дискомфорту, притаманні резистентність, емоційна стабільність аж до нечутливості. Водночас їм властива тенденція бути закритими для нового досвіду, тобто певна стереотипність.

Таблиця 2

Кореляційні зв’язки між оцінками суб’єктивної комфортності (прийнятності) ситуації порушення дистанції та іншими показниками

Рівень суб’єктивної комфортності	Інші показники	k
Дистанція 1-2 метри щодо досліджуваного	Частота звернення уваги на порушення дистанції в публічних місцях	-0,53
Вимушене перебування впритул до незнайомця (порушення дистанції)	Рівень напруженості під час перебування вдома на карантині порівняно зі звичайним	-0,4
	Величина комфортної дистанції спілкування з близькими	-0,32
	Рівень нейротизму	-0,31
	Відкритість новому досвіду	-0,36
Величина комфортної дистанції щодо незнайомців	Легкість звикання до необхідності дотримуватися дистанції	-0,36
	Рівень напруженості під час перебування вдома на карантині порівняно зі звичайним	0,32

Варто звернути увагу також на кореляційні зв'язки, виявлені між деякими характеристиками особистості і площею, яка припадає на одну людину в помешканні респондента (табл. 3). Як бачимо, великі розміри життєвого простору, який постійно належить особі, сприяють формуванню таких її характеристик, як інтровертованість, деяка закритість новому досвіду, а також інтернальність. Це нескладно пояснити впливом задоволеної потреби людини в приватності, яка забезпечується в таких умовах. Достатній життєвий простір, контроль над ним дають змогу організувати своє життя в ньому з цілковитою орієнтацією на власні інтереси, чого немає у людей у переповнених помешканнях. Цим і пояснюється як інтровертованість, так і інтернальність. Перебування «на своїй хвилі» зменшує залежність як від джерел інформації, так і від зовнішніх впливів: людина легше конструює свій внутрішній світ і перебуває в ньому.

Таблиця 3

Кореляційні зв'язки площі помешкання, яка припадає на одну особу,
з характеристиками особистості

Рівень екстраверсії	-0,55
Відкритість досвіду	-0,42
Екстернальність локусу контролю	-0,59

До цих результатів кореляційного аналізу слід додати ще один: наявність зв'язку між рівнем підтримки вимоги зберігати дистанцію в публічних місцях і віком респондентів (0,3). Його можна пояснити тенденцією до більшого поцінування приватності в зрілому та похилому віці (Хазратова, 2020), а також спричиненим медіаповідомленнями переконанням, що COVID-19 більше загрожує старшим людям.

Було поведено також порівняльний аналіз для визначення кроскультурних, а також гендерних відмінностей (табл. 4). Найбільші відмінності, як і зазначалося раніше, виявлено щодо площі помешкань українських і американських респондентів, що не може не впливати на реалізацію їхньої потреби в приватності. Разом з тим з'ясовано, що американські респонденти встановлюють значно менші дистанції в спілкуванні з близькими людьми і значно більші – з чужими (порівняно з українцями). Цей результат узгоджується з інформацією про те, що спілкування американців із незнайомими людьми (у магазині, на вулиці, у транспорті) відрізняється повагою до особистого простору інших людей.

Таблиця 4

Результати порівняльного аналізу показників американської та української вибірок
за t-критерієм Стьюдента

Параметри порівняння	t-статистика	P
Величина комфортної дистанції спілкування з близькими	3,270019	0,001145
Величина комфортної дистанції щодо незнайомих	2,105982	0,020934
Площа помешкання, що припадає на одну особу	-4,273191295	0,00006

Аналіз гендерних відмінностей у межах усієї вибірки (табл. 6) показав, що жінки виявляють тенденцію оцінювати свій мікрорайон як більш перенаселений, ніж чоловіки. Це можна пояснити тим, що вони частіше відвідують магазини і ринки, здійснюючи шопінг, і саме тому частіше перебувають серед споживацького натовпу. Водночас саме жінки значно частіше зазнають порушень приватності (комфортної для них дистанції спілкування) вдома, під час карантину. Це також узгоджується з результатами досліджень щодо гендерних особливостей реалізації потреби в приватності: фемінінність особистісних ролей передбачає певну толерантність до порушення приватності, що спонукає оточення до її порушення

(Хазратова, 2020). Маскулінні ролі спонукають особу бути чутливішою до порушення приватності, активніше боронити свої особисті кордони та відстоювати міжособову дистанцію.

Таблиця 6

Результати порівняльного аналізу показників чоловічих і жіночих вибірок за t-критерієм Стьюдента

Параметри порівняння	t-статистика	P
Оцінка рівня заселеності свого мікрорайону	2,666692	0,005595
Частота порушення комфортної дистанції спілкування вдома під час карантину	-2,17987	0,017766

Практична значущість дослідження полягає в доцільності застосування його результатів для розроблення: 1) психологічних рекомендацій щодо впровадження просторових обмежень (наприклад, під час карантинних заходів); 2) профілактичних заходів, спрямованих на запобігання конфліктам та випадкам сімейного насилля, спровокованим порушенням приватності.

Персональний внесок кожного автора дорівнює третині роботи з теоретичного аналізу проблеми, організації емпіричного дослідження, обробки та інтерпретації результатів.

Обмеження дослідження полягають у незначній за обсягом вибірці респондентів; імовірно, статистичні закономірності виявилися б рельєфніше на більшій за чисельністю вибірці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Контроль над своїм життєвим простором (переживання власності на нього) сприяє вираженості інтернального локусу контролю. Значні розміри життєвого простору, який постійно належить особі, сприяє формуванню таких її характеристик, як інтровертованість та інтернальність.

Що ж до порушень приватності у власній оселі, то найчутливішими до них виявилися нейротичні особистості: люди лабільні і реактивні схильні вибудовувати більші дистанції навіть у спілкуванні з близькими людьми.

Жінки значно частіше, ніж чоловіки, зазнавали порушень приватності вдома під час карантину, що узгоджується з даними про гендерні особливості фемінінних ролей (більша толерантність до порушення приватності, що може спонукати оточення до її порушення).

Суб'єктивний дискомфорт, порушення приватності і напруженість під час перебування вдома в період карантину більшою мірою відчували українці, ніж американці, що пов'язано зі значно більшим показником площі помешкань, які належать останнім. Виявлено, що в умовах частих порушень приватності (і недостатньої площі помешкань) рівень емоційної напруженості зростає, а суб'єктивна комфортність перебування вдома падає.

З'ясовано, що американські респонденти встановлюють значно менші дистанції у спілкуванні з близькими людьми і значно більші – у спілкуванні з чужими (порівняно з українцями). Це можна пояснити, з одного боку, наявною в американській культурі сакралізацією сім'ї, а з другого – регламентованістю і формалізованістю спілкування в громадських місцях. Тому не випадково адаптація американських респондентів до збільшеної соціальної дистанції та «розширеного» публічного простору проходила легше, ніж в українців.

Перспективи дослідження полягають у проведенні відповідних вимірювань на кількісно більших вибірках, що має підвищити достовірність отриманих статистичних результатів, а також в урізноманітненні етнічного складу вибірок для проведення кроскультурного аналізу переживання приватності.

Список використаних джерел

- Нартова-Бочавер, С. К. (2005). *Психологическое пространство личности*. Москва: Прометей.
- Хазратова, Н. В. (2020). Гендерні та вікові особливості фрустраційних реакцій на порушення приватності. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 46 (49), 123–129.
- Altman, I., & Wohlwill, J. F. (Eds.). (1978). *Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research. Vol. 3, Children and the Environment*. N.Y.: Plenum Press.
- Crowther, J., & Kavanagh K. (Eds.) (1999). *Oxford guide to british and american culture*. Oxford: Oxford Press.
- Horowitz, M. J., Duff, D. F., & Stratton, L. O. (1964). Body-buffer zone. *Archives of General Psychiatry*, 6, 651–656.

References

- Altman, I., & Wohlwill, J. F. (Eds.). (1978). *Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research. Vol. 3, Children and the Environment*. N.Y.: Plenum Press. (in English)
- Crowther, J., & Kavanagh K. (Eds.) (1999). *Oxford guide to british and american culture*. Oxford: Oxford Press. (in English)
- Horowitz, M. J., Duff, D. F., & Stratton, L. O. (1964). Body-buffer zone. *Archives of General Psychiatry*, 6, 651–656. (in English)
- Khazratova, N. (2020). Henderni ta vikovi osoblyvosti frustratsiinykh reaktsii na porushennia pryvatnosti [Gender and age peculiarities of frustrative reaction to privacy violation]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii* [Scientific Studios on Social and Political Psychology], 46 (49), 123–129. (in Ukrainian)
- Nartova-Bochaver, S. K. (2005). *Psikhologicheskoye prostranstvo lichnosti* [Psychological space of personality]. Moscow: Prometey. (in Russian).